# *THE FUNCTIONALITY OF LANGUAGE FROM A PHYLOSOPHICAL PERSPECTIVE*

**Violeta Negrea, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest**

*Abstract: The analysis of the language from the philosophical point of view follows the role that the complexity of the grammar rules have in the process of meaning mapping. The article develops the vision of Ludwig Witgenstein and Alessandro Duranti by adding some of the semantic structures of the Romanian language that bring out the relationship between concept, form and function of the linguistic units.*

*Keywords: Linguistic philosophy, descriptive grammar, philosophical grammar, functional truth, linguistic competence.*

Rolul determinant pe care limba îl joacă în studiile filozofice, a făcut din aceasta un un obiect al cercetării epistemologice, estetice, etice, metafizice, etc. Capacitatea instrumentală a limbii rezultă din explorarea sensului, apropierea acestuia de realitate, a nivelului de obiectivitate sau subiectivitate, de adevăr sau neadevăr, etc.

Perspectiva filozofică asupra limbii vizează rolul complexității regulilor gramaticale ale unei limbi în crearea a două planuri de semnificație a înțelesurilor. (Backer, G.P. and Hacker, P.M.S., 2009). Unul dintre ele transmite adevăruri funcționale ale culturii respective prin propoziții atomice, independente, iar celălalt metafizica acestora. Multitudinea înțelesurilor pe care limba le configurează măsoară capacitatea combinatorie ale celor două planuri lingvistice, generând consecințe analizabile ale mecanismelor logico-filozofice care guvernează limba, precum:

- logica sintaxei unei limbi nu este dezvăluită de forma comună a limbii și nici articulată de practicile culturale zilnice. Complexitatea logicii sintactice poate rămâne ascunsă pentru vorbitorul nenativ care poate dezvolta capacitatea de comunicare în acea limbă, dar nu ajunge să perceapă toate laturile ale sensurilor lexicale, la același nivel cu un vorbitor nativ. (Wittgenstein, L. Tractus Logico-Philosophicus)
- Conceptele, noțiunile nu oglindesc corelarea cu realitatea. Regulile combinatorii care stau la baza arbitrariului denumirilor nu reflectă logica realității, ci sunt, mai degrabă, reflecții ale gramaticii limbii respective.

Aceste constatări generează o serie de probleme legate de percepția filozofică a limbii, de natura semnificației lingvistice, de capacitatea de reprezentare lingvistică și limitele acesteia.

Regula gramaticală constituie, așadar, instrumentul exterior menit înțelegerii constructului lingvistic generic al limbii, dar nu și al celui intim al semnificațiilor.

Propunându-și să examineze natura normativă a limbii și legătura care se stabilește între aceasta și sensul lingvistic, Wittgenstein[1] se concentrează asupra tensiunilor acumulate

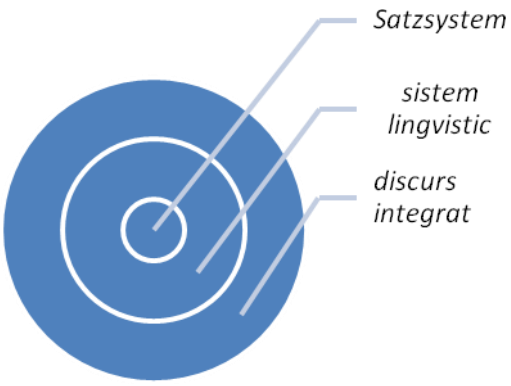
[1] Ludwig Josef Johann Wittgenstein (1889 – 1951) filozof de origine austriaco- britanică care publicat puțin în timpul vieții, dar, ale cărui lucrări postume probează un geniu prolific remarcabil. Cartea lui "*Philosophical investigations*", publicată în 1953, invită cititorul să vadă limba ca pe un complex joc de cuvinte care își dezvoltă elementele funcționale. El consideră că orice teorie filozofică este generată de desprinderea cuvintelor de context, care ar crea o limbă fără conținut, o limbă "plecată în vacanță"



BDD-V588 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:08 UTC)

între structura regulată a limbii și utilizarea individualizată a conceptelor generice. El observă că regulile care descriu funcționarea limbii, așa cum apar ele în manuale, dicționare sau didactica limbii respective, vizibile, de asemenea, în uzul zilnic al acesteia, nu sunt la fel de vizibile în miezul *sistemului lingvistic* al limbii. Sistemul gramatical al acesteia, bazat pe reguli precise, sistematice, concrete, nu cuprinde și specificul culturii acesteia, care este atomizată în *independența propoziției elementare, dependența interpretării logice de componenta adevăr-funcțional, constanța semnificației cuvântului, izomorfismul propoziției elementare, realismul modal menit să armonizeze limba cu realitatea, reductibilitatea generalizării la o sumă logică*, etc. El constată, de asemenea, că relația dintre regulile de funcționare al limbilor naturale și lumea înconjurătoare se stabilește pe baza definițiilor obiectelor ei, corespunzător categoriilor gramaticale ale limbii respective.

Un alt set de reguli coordonează relația internă a sistemului propozițional. Înțelesul unei expresii, spune el, corespunde realității în măsura în care acesta răspunde unor *reguli de folosire* care aparțin sistemului lingvistic respectiv. (*Satzsystem*)[2]. Treptat, el se îndepărtează de ideea *sistemului lingvistic* regulat, și se îndreaptă către cel aflat dincolo de cuvânt și admite *competența lingvistică* drept o capacitate multiplă, guvernată de o diversitate nu numai de reguli, bine conturate, ci și de alte aspecte în afara acestora. In acest context, el introduce noțiunea de *joc de cuvinte* făcând analogie între limbă și joc, jocul fiind mai productiv decât regula, reorientându-și atenția de la *formă* către *practica expresiei lingvistice*, de la *discurs*, văzut ca o mulțime modulată de simboluri, către *discursul integrat* existenței.




Domeniul gramaticii conceput de Wittgenstein, capătă dimensiuni mai largi, mai adânci. Regulile acesteia includ și problemele legate de semantica unităților lingvistice care cuprind nu doar definițiile formale ci și cele extinse, respectiv explicații, exemple, parafrazări, gesturi paralingvistice, etc. Wittgenstein interpretează aceste componente drept esența oricărei limbi naturale. Așadar, regulile gramaticale nu sunt universale, spre deosebire de cele ale *logicii* ; ele sunt specifice fiecărei limbi și însumează regulile de operare ale simbolurilor lingvistice (*cuvinte, propoziții, fraze*, etc), fiind folosite în procesul de învățare al limbii. Din punct de vedere filozofic, acestea se raportează la principiile lingvistice generale, dar nu și la realitatea imediată sau logică, ceea ce le conferă o anumită autonomie. Acestea se pot asemui cu regulile unui joc, ale codului rutier, sau cele ale comportamentului social admis. Enunțul regulii se distinge de propriul său conținut, așa cum propoziția se distinge de ceea ce exprimă aceasta, ceea ce ne-ar putea conduce la ideea că regula gramaticală este abstractă. Aceasta

[2] Ludwig Witgenstein, Tractatus Logico-Philosophicus, http://www.gutenberg.org/files/5740/5740-pdf.pdf



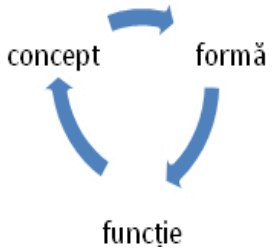
BDD-V588 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:08 UTC)

reprezintă o cheie a cunoașterii, a practicii unei activități. Învățăm, așadar, să jucăm un joc, sa citim sau să scriem într-o limbă străină, etc, potrivit unor reguli, care permit corectarea greșelilor, sau evaluarea corectitudinii. Dar practica activității se bazează, însă mai puțin pe memorizarea enunțului regulilor, ci mai degrabă pe observație, pe exerciții repetitive, pe străbaterea etapizată a unor noi parcursuri, pe exercițiul comportamentului lingvistic, pe practica socială, etc

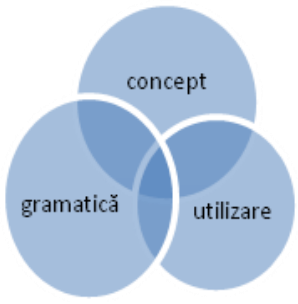
Așadar, relațiile gramaticale se construiesc pe normele de funcționare ale limbii, nu pe conținutul, înțelesul unităților lingvistice ale acesteia în condițiile în care conținutul-explicativ al acestora rămâne neschimbat, indiferent de context.

**Relația dintre limbă și realitate**

Care este legătura dintre formă și conținutul lingvistic ale unităților enunțiative? Inverstigația filozofică a limbii ne dirijează către identificarea relației care se stabilește între natura elementelor *conceptualizate* de limbă, *forma* acestora și *funcționalitatea* lor lingvistică pe baza regulilor gramaticii limbii.




Dacă denumirile primare pe care toate limbile le au în circuit, care conduc la conexiuni materiale, *familie, arbore, cărbune*, etc. sunt ușor identificabile din punct de vedere conceptual, noțiuni abstracte, precum *a simți, superstiție, idee*, sunt de natură să stimuleze reflexiile filozofice cu privire la rolul și funcționalitatea limbii ca instrument al cunoașterii și, consecutiv, al evoluției umane. Ce înseamnă *familie*? Ce înseamnă *arbore* ori *cărbune*? Dar *sentiment, superstiție, idee*? Răspunsurile pe care articolul nostru le are în vedere nu se adresează teoriilor empirice despre originea, componența fizică ori chimică sau structura relației sistemice cu alte noțiuni și nici corespondența lingvistică pe care aceste cuvinte le au în alte limbi. Indiciile căutate se află la nivelul *expresiei lingvistice* care probează legătura dintre *natura obiectului*, *conceptualizarea* lui, *folosirea* și *gramatica* acestuia, a căror interdependență o exprimăm grafic în felul următor:




Reflexia filozofică se referă la măsura bunului simț în ceea ce limba poate exprima. Această observație poate să conducă la constatarea că limba este reglată de două tipuri de gramatică: gramatica tradițională, descriptivă și cea filozofică. Dacă prima dintre ele se ocupă cu morfologia părților de vorbire și cu sintaxa părților de propoziție, cu structura frazelor, cea filozofică se manifestă în domeniul oportunităților de utilizare a conceptelor, noțiunilor, în



BDD-V588 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:08 UTC)

folosirea expresiei lingvistice la nivelul regulilor gramaticale. Rezultă de aici că lingvistica se adresează formelor și structurilor limbilor naturale, iar filozofia lingvistică se concentrează asupra comunității formelor lingvistice ale mai multor limbi, fără să vizeze o gramatică universală.

Dacă gramatica clasifică cuvântul *sentiment* în categoria morfologică a substantivului, filozofia lingvistică va extinde expresivitatea lui lingvistică. Bunăoară, acesta poate exprima senzația, percepția tactilă, starea de spirit, atitudinea bănuitoare, înclinația către o anumită decizie, atitudine, etc. Filozofia lingvistică, spre deosebire de lexicografie[3], va antrena clarificarea confuziilor în ce privește înțelegerea și cunoașterea umană prin analiza contrastivă a regulilor de folosire a cuvintelor care diferențiază *senzația* de *percepție*. Folosim analiza pe care o face Alessandro Duranti în acest context în cartea sa Antropologie lingvistică [1997: 178-181] deoarece considerăm consistența acesteia și exemplele edificatoare. Așadar, exemplele de mai jos sunt în măsură să contribuie la percepția corectă a rolului pe care filozofia îl joacă în exprimarea lingvistică.

| | |
|---|---|
| Aud mai bine decât tine. | Simt durerea mai bine decât tine. |
| Disting sunetele mai bine decât tine. | Disting durerea mai bine decât tine. |

Duranti continuă paralela dintre gramatica tradițională și cea filozofică prin identificarea diferențelor de obiective dintre ele chiar și atunci când clasificarea gramaticală coincide cu cea filozofică. Deosebirea între substantivele concrete și cele abstracte, de exemplu, nu este de natură să elimine folosirea aceluiași cuvânt concret în context abstract și invers. Chiar dacă unele substantive reprezintă denumirea unor substanțe materiale, se observă că aceleași substantive se pot contextualiza în mod abstract, ca de exemplu substantivul *pământ*.

| | |
|---|---|
| Pământul este încă prea umed. | Iubesc pământul în care m-am născut. |

In vreme ce Wittgenstein consideră orice delimitare între gramatică și filozofie lingvistică drept artificială, Duranti face diferența între spațiul lingvistic de cel filozofic, condiderând că obiectivele acestora sunt diferite. Primul analizează regulile gramaticii care guvernează logica cuvintelor, iar cel de-al doilea se concentrează pe conținutul acestora. Sintagma *filozofia gramaticii* pe care Duranti o introduce în acest context, face distincția între gramatica tradițională care se ocupă de structurile imobile în care evoluează lexicul unei limbi, fără să țină cont de conținutul acestora, și *gramatica filozofică* ce vizează logica înlănțuirii cuvintelor în funcție de conținutul lor. El comentează, de asemenea, tentația lui Wittgenstein, completată de Chomsky, de a extinde obiectivele filozofiei lingvistice în direcția evaluării nivelelor de non-sens ale unor construcții perfecte din punct de vedere gramatical, pornind de la formele cele mai bine camumflate până la cele mai evidente.

[3] S. f. Disciplină a lingvisticii care stabilește principiile și metodele practice de întocmire a dicționarelor. ♦ Totalitatea dicționarelor (dintr-o țară, dintr-o epocă, dintr-un domeniu etc.). – Din fr. **lexicographie.** Sursa: DEX '09 (2009)



BDD-V588 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:08 UTC)

Selectăm aici doar câteva exemple din cele furnizate de comentariul ui Duranti, ca lingvist de limbă engleză, care se pot asocia unor situații similare din limba română. Astfel, considerăm justificată opinia potrivit căreia adjectivul *identic* nu poate fi folosit în forma comparativului și superlativului, ca și, adjectivul *egal*, care ar duce la un non-sens. Adaugăm și alte cuvinte pentru care gradele de comparație nu funcționează: rotund, însărcinată, perfect, etc. De asemenea, ni se pare oportună recomandarea de a nu folosi unele cuvinte în anumite contexte, cum ar fi direcția *nord-est* sau *sud-vest* de o persoană aflată la Polul Nord sau cel Sud, care este corectă din punct de vedere gramtical, dar nu și logică. Totuși, și această formulare poate căpăta sens dacă aceasta se completează cu un substantiv, pronume în cazul acuzativ, sau un adeverb de loc care să desemneze, un obiect, o persoană, un loc sau un eveniment care să se desfășoare în acel loc: la *nord-est de adăpost*, dar niciodată *el merge la nord-est de Polul Nord*. In limba română și această formulare poate dobândi sens prin modificarea sintexei frazei dar care intervine și asupra sensului: *El se îndreaptă către Polul Nord dinspre nord-est*.

Desigur, exemplele lui Duranti nu acoperă situații similare din alte limbi. Bunăoară, regulile gramaticii engleze nu permit folosirea numelor proprii decât în funcția de substantiv. In schimb, în limba română, numele propriu *Mitică*, de exemplu, care a devenit personificarea ”măruntului” social în literatura lui Caragiale, si chiar în folclorul audio-vizual contemporan[4], poate dobândi valențele gramaticale ale adjectivului, adverbului, verbului sau a substantivului comun: *un mitică, doi mitici, a se mitici*, etc.

Rezultă de aici că legătura directă între *interpretarea semantică* și *regulile gramaticale* reprezintă de fapt legătura dintre limbă și realitate, realitate care este, însă, specifică fiecărei limbi, fiecărei culturi. Gramatica este cea care determină sensul semantic și legătura acestuia cu realitatea prin mijloacele de reprezentare ale cuvintelor. Tentația de a rafina rigurozitatea nivelelor acestei legături, poate să diminueze caracterul arbitrar al regulii gramaticale și să le asocieze, mai degrabă, cu modelele matematice, ceea ce este departe de obiectivul filozofiei lingvistice. Considerăm întemeiată afirmația lui Duranti [1997: 178-81] referitoare la obiectivul filozofiei lingvistice de a urmări adevărul și nu rigurozitatea legăturii dintre realitate și reprezentarea ei lingvistică.

## Concluzii

Perspectiva filozofică asupra lingvisticii, ca *știință a culturii* [Coșeriu, E. 1991-2:11-20] constituie chintesența fenomenologiei spirituale a umanității. Parcursul European, de la Aristotel la Hegel, care a pătruns cel mai adânc esența limbajului [Coșeriu, E. 1974: 66], ne conduce prin labirintul procesual al limbajului uman, trecând prin cauzalitatea metamorfozelor lingvistice, raportul formă-conținut, semnul lingvistic, relația dintre desemnare și semnificare, arbitrariul semnului lingvistic, etc Multitudinea abordărilor marilor gânditorilor au întregit concepțiile despre limbă, care a devenit cel mai complex criteriu de clasificare al omului și culturii.

## Bibliografie

[4] Se face referire la emisiunea săptămânală de satiră socială, ”D-ale lui Mitică” de pe Antena 1



BDD-V588 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:08 UTC)

Aristotel, *Categorii*, 1994, Editura Humanitas, Bucureşti
Backer, G.P. and Hacker, P.M.S. (2007) Wittgenstein: Understanding and Meaning, Volume 1 of An Analytical Commentary on the Philosophical Investigations: Part I: Essays, Blackwell Publishers Ltd
Bârlogeanu, Lavinia (2004) Antropologie sub semnul valorii, Ed. Trei
Blaga, Lucian, (1996), Trilogia valorilor, Humanitas
Coseriu, Eugen *Principiile lingvisticii ca ştiinţă a culturii*, în „Apostrof", Cluj-Napoca, 1992, nr. 2 (30), p. 11, 14
Chomsky, Noam. 1957. *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton
Duranti, Alessandro, 1997, Linguistic anthropology, Cambridge University Press
Wittgenstein, L. Tractus Logico-Philosophicus, Kegan Paul (London), 1922 PDF



**BDD-V588 © 2014 Arhipelag XXI Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:54:08 UTC)**